

רבי מרדכי שרעבי

ראש עדת המכוונים: היתום מתימן שהקים בירושלים את ישיבת נהר שלום

בסמטה קטנה בשכונת נחלאות בירושלים, מאחורי שער אבן פשוט, יושבת ישיבה שבה מתפללים עד היום בכוונות הרש"ש, מילה אחר מילה, באותה דבקות שבה התפללו לפני מאתיים וחמישים שנה בישיבת בית אל. את הישיבה הזאת הקים יתום מתימן, שלא היה לו אבא ולא אמא, ושנעשה לימים "זקן המקובלים" ו"ראש עדת המכוונים": רבי מרדכי שרעבי.

הוא היה חלש בגופו, חי בפשטות גמורה, ולא ביקש לעצמו דבר. ובכל זאת, גדולי המקובלים של ירושלים באו להציע לפניו את ספקותיהם, ואנשים פשוטים השכימו לפתח ביתו כדי לקבל ממנו עצה וברכה. זה סיפורו של איש שכל חייו היו תפילה אחת ארוכה.

היתום מתימן

רבי מרדכי נולד בתימן בשנת ה'תרע"ב בערך (1912), בשם מרדכי יפת תעיזי. אביו נפטר עוד לפני שנולד. וכשהיה בן שנתיים, נפטרה גם אמו. הוא ואחותו נשארו לבד בעולם.

את שני היתומים לקח אל ביתו סבם, אבי אביהם, הרב אברהם יפת תעיזי, והוא שלימד את הילד תורה. וכשנפטר גם הסב, והילד עדיין קטן, קם יהודי טוב נוסף, הרב חיים סינאני, ודאג לגדל אותו וללמד אותו.

תחשבו על הילד הזה. אין לו אבא שיחזיק את ידו בדרך לבית הכנסת, ואין לו אמא שתברך אותו בערב שבת. ובכל פעם שהוא מוצא לו בית, הבית הזה נלקח ממנו. ובכל זאת, הקב"ה שלח לו בכל פעם יהודי אחר שפתח לו את הלב. אולי משם למד את מה שילווה אותו כל חייו: שיהודי שאין לו אף אחד, צריך שמשהו יפתח לו את הדלת.

הילד גדל להיות תלמיד חכם מופלג. עוד בבחרותו נסמך לרבנות. הוא עבר לעיר עדן, ולמד שם בישיבתו של הרב משומר נסים. ובגיל חמש עשרה עמד בהצלחה במבחנים בגמרא, ברמב"ם, בטור ובשולחן ערוך.

העלייה לירושלים

בשנת ה'תרצ"ב (1932) עלה רבי מרדכי לארץ ישראל והתיישב בירושלים. הוא למד בישיבת "שערי ציון" של הראשון לציון הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל, ונמנה עם רבני ישיבת המקובלים בית אל, הישיבה העתיקה שבה עמד בראש, כמאתיים שנה קודם לכן, הרש"ש הקדוש, רבי שלום שרעבי.

ויש קשר עמוק בין השניים. גם הרש"ש עלה מתימן, ומסופר שכשהגיע לבית אל התחיל לעבוד בה כשמש, עד שעמדו על גדולתו ומינו אותו לראש הישיבה. מאתיים שנה אחר כך, עוד יהודי צעיר מתימן נכנס בשערי בית אל, בלי משפחה, ובלב שלו אהבה גדולה לתורת הסוד.

השם שבחר

רבי מרדכי שינה את שם משפחתו, וקרא לעצמו "שרעבי", על שם הרש"ש. ולפי מה שמובא, בחר בשם הזה גם משום שהאותיות שלו הן ראשי תיבות של "שלום רב על בני ישראל".

יש משהו נוגע ללב בבחירה הזאת. יתום שלא הכיר את אביו, בוחר לעצמו שם של אב רוחני. הוא קשר את עצמו בשמו לרש"ש, ובכל פעם שקראו לו בשמו, נזכרו בברכה לשלום על כל ישראל.

ישיבת נהר שלום

בשנת ה'תרצ"ט (1939) ייסד רבי מרדכי, בסיועו של חכם אברהם הכהן מחכמי בית אל, ישיבה חדשה, וקרא לה "נהר שלום", על שם רבו הרוחני, הרש"ש. בתחילה ישבה הישיבה בבית הכנסת "רחמים בנא", ובשנת ה'תשכ"ב (1962) עברה למשכנה הנוכחי בשכונת נחלאות. שם לימד רבי מרדכי במשך עשרות שנים, בנגלה ובנסתר.

סמטת נהר שלום בנחלאות, בסמוך לבית שבו גר רבי מרדכי שרעבי

ומסופר שגדולי המקובלים של הדור היו מביאים לפניו את ספקותיהם, ובהם גם ראש ישיבת בית אל, הרב הדיין עובדיה הדאיה. והרב עובדיה יוסף, שלמד אצלו באופן אישי במשך תקופה מסוימת, אמר עליו שהיה גדול הדור, ושקבלה לא היה כמוהו.

ראש עדת המכוונים

הכינוי שדבק בו, "ראש עדת המכוונים", מספר מה היה עיקר חייו: התפילה בכוונות הרש"ש.

כדי להבין את זה צריך להכיר את הרש"ש. רבי שלום שרעבי עמד בראש ישיבת בית אל בירושלים לפני כמאתיים וחמישים שנה, ובין תלמידיו היו גדולי ישראל כמו החיד"א. הוא חיבר פירוש והגהות על כתבי האר"י, וסידור תפילה שבו פרש את כל כוונות האר"י על כל מילה ומילה. והוא עמד בראש חבורה של חכמים שנקראה "אהבת שלום", שחבריה קשרו את נפשותיהם זה בזה באהבה.

ועד היום בני ישיבות המקובלים מתפללים מתוך הסידור הזה לאט, בדבקות, כל מילה כעולם שלם. ורבי מרדכי עמד בדורו בראש המתפללים האלה.

ומי שמתפלל כך, חי כמו שכתוב בתהלים:

תלמידיו סיפרו על הנהגותיו. בלילות ישן כעשרים דקות בלבד. בכל בוקר הקפיד לטבול במקווה. הוא הקפיד להניח שני זוגות תפילין יחד, לפי שיטת רש”י ולפי שיטת רבנו תם. הוא הורה לומר ”אבינו מלכנו” בכל ימות השנה, ולעשות התרת נדרים בכל יום שישי.

יש בהנהגות האלה משהו מאוד אנושי. ”אבינו מלכנו”, התפילה שרוב העם אומר רק בעשרת ימי תשובה ובתעניות, הייתה אצלו תפילה של כל יום. כאילו אמר: אין יום שבו יהודי אינו צריך לקרוא לקב”ה ”אבינו”. ומי שידע מה זה לגדול בלי אבא, ידע אולי יותר מכולנו כמה המילה הזאת יקרה.

והוא לימד שיש לשבת כוח מיוחד. מובא בשמו שלימוד תורה של שעה אחת בשבת שווה ללימוד של שנה שלמה ביום חול.

הבית שהשכימו אליו

רבי מרדכי התפרסם כבעל מופתים, ורבים השכימו לביתו כדי לקבל עצה וברכה. את הכסף שהביאו לו המבקרים הקדיש כולו להחזקת הישיבה ולתמיכה בנצרכים. ויותר מזה: הוא חילק כסף לנערים, כדי למשוך אותם ללמוד תורה.

הוא עצמו חי בפשטות גמורה, עם אשתו, הרבנית לאה ע”ה, שהייתה בעצמה דרשנית ופעילה בצרכי ציבור. לבני הזוג לא היו ילדים.

חצר ביתו של רבי מרדכי שרעבי בנחלאות. השלט מבקש לשמור על קדושת המקום, המשמש לאמירת תפילות ולהדלקת נרות

אני חושב על הבית הקטן הזה. זוג בלי ילדים, בעל ואישה שהקב"ה לא נתן להם בנים משלהם. ובכל בוקר הבית שלהם היה מלא אנשים: חולים, עצובים, מבקשי עצה. והנערים שקיבלו ממנו מטבע כדי לשבת וללמוד, והתלמידים שגדלו בישיבה שלו, היו לו כמו בנים. היתום מתימן, שהקב"ה שלח לו בכל פעם מישהו שיגדל אותו, נעשה בעצמו אבא לרבים.

תלמידיו

בישיבת נהר שלום גדלו תלמידים רבים, ובהם הרב מרדכי עטיה, הרב מאיר יהודה גץ, הרב חיים אביהוא שוורץ, הרב ציון ברכה, הרב משה צוריאלי, ורבי שלום שמואלי ובנו הרב בניהו שמואלי, שעומד היום בראשות ישיבת נהר שלום וממלא את מקומו.

ובשנותיו האחרונות, כשגופו נחלש מאוד ולא יכול היה ללכת, היו תלמידיו נושאים אותו ממקום למקום כשהוא יושב על כיסא. רבם נשא אותם כל השנים בתפילותיו, ועכשיו נשאו אותו הם.

מה חידש

החידוש של רבי מרדכי שרעבי היה בנאמנות. הוא לקח את דרך התפילה של הרש"ש, שבמשך דורות נשמרה בבית אל בירושלים, ונטע אותה מחדש בישיבה חיה, שבה מתפללים כך יום יום, ומלמדים כך תלמידים חדשים, דור אחר דור.

והוא הראה שהקבלה הגבוהה ביותר והלב הפשוט הולכים יחד. אותו אדם שישן עשרים דקות בלילה ועמד שעות ארוכות בכוונות התפילה, היה פותח את דלתו בבוקר לכל יהודי, ומחלק מטבעות לנערים כדי שילמדו. ומסופר שהיה בוכה ומתפלל בשעות הלילה גם על חיילי ישראל.

הספרים

לפי מה שידוע לנו, רבי מרדכי שרעבי לא הדפיס ספרים בחייו. תורתו נמסרה בעל פה, בישיבה ובתפילה. אלה הספרים שבהם חי, והספרים שבהם נשמרו תולדותיו ודרכיו:

סידור הרשי"ש

הספר שבתוכו חי

את הסידור הזה לא הוא חיבר, אבל כל חייו עברו בתוכו. זהו סידור הכוונות של רבי שלום שרעבי, שבו כל מילה של התפילה מלווה בכוונות על פי תורת האר"י. בישיבת נהר שלום מתפללים מתוכו עד היום.

הרב שרעבי

מאת יונה רפאלי, ה'תשמ"ד

ספר לזכרו ולתולדותיו, שיצא לאור בירושלים בשנה שבה נסתלק.

דרך צדיקים

מאת אברהם לוי, חלק ב, ה'תשמ"ח

ספר על צדיקים, שבחלקו השני יש פרק על רבי מרדכי שרעבי.

רבינו מרדכי שרעבי

בהוצאת ישיבת נהר שלום, ה'תשע"ו

ספר על רבם ומייסדם, שהוציאה לאור הישיבה שהקים, כדי לשמור לדורות את זכרו ואת דרכו.

אור הכוזרי

מאת תלמידו, הרב חיים אביהוא שוורץ

בחלק ב של הספר, שיצא לאור בשנת ה'תשפ"ה, צירף התלמיד נספח לדמותו של רבו, רבי מרדכי שרעבי.

מופתים ועדויות

על רבי מרדכי שרעבי מסופרים סיפורים רבים, ורובם נמסרו מפה לאוזן. כאן נביא את העדויות שנכתבו ונשמרו בתולדות חייו.

◆ השכמת הבוקר

רבים השכימו לביתו כדי לקבל עצה וברכה, והוא נודע כבעל מופתים. האנשים שבאו אליו בוקר אחר בוקר, במשך שנים, הם העדות הנאמנה ביותר לכוח שראו בתפילתו.

כשגדולי הדור, ובהם ראש ישיבת בית אל, מביאים לפני אדם את ספקותיהם בחכמת הקבלה, זו עדות גדולה מכל סיפור. וכך גם דבריו של הרב עובדיה יוסף, שלמד ממנו בעצמו, שלא היה כמוהו בקבלה.

◆ הכוח שבחולשה

הגוף שלו היה חלש מאוד, ובסוף ימיו נשאו אותו תלמידיו על כיסא. ובכל זאת, מן הגוף החלש הזה יצאו תפילות של לילות שלמים, ולימוד של עשרות שנים, ומוסדות תורה שעומדים עד היום.

הסתלקותו

הרבנית לאה נפטרה בשנת ה'תשל"ט (1979), וכארבע שנים אחריה, בכ' בחשוון ה'תשמ"ד (1983), נסתלק רבי מרדכי שרעבי, בן כשבעים ואחת שנים. הוא נקבר בהר המנוחות בירושלים. וכעשרה שבועות אחריו, בד' בשבט של אותה שנה, נסתלק גם הבבא סאלי בנתיבות. שני מאורות גדולים כבו בתוך חודשים ספורים.

הר המנוחות בירושלים, שבו נקבר רבי מרדכי שרעבי

יום ההילולא שלו, כ' בחשוון, חל בימים שבהם קוראים בתורה את פרשיות אברהם אבינו. ויש בזה משהו מתאים. אברהם אבינו פתח את אוהלו לכל עובר אורח, והיה גם איש של תפילה. וכך גם רבי מרדכי: פתח את ביתו לכל

מבקש, ועמד שעות ארוכות בתפילה.

ועל שמו הוקמו מוסדות תורה, ובהם ישיבת "חזון מרדכי" בהרצליה, ישיבת "שערי מרדכי" בירושלים, ומוסדות המייש"ר בבת ים. ותלמידיו ותלמידי תלמידיו עולים לציונו בכל שנה.

מה הוא משאיר לנו

רבי מרדכי שרעבי לימד אותנו שאפשר לצאת מן הבדידות הגדולה ביותר, יתום בלי אב ובלי אם, ולהגיע לפסגות הקדושה. ולימד שהפסגות האלה פותחות את הלב לכל יהודי.

הוא לימד שהתפילה היא עבודה של חיים שלמים, מילה אחרי מילה, בכוונה ובאהבה. ולימד שכל מטבע שאדם נותן לילד כדי שילמד תורה, וכל דלת שהוא פותח לאדם שבור, הם חלק מן התפילה עצמה.

ובכולל חצות שלנו, כשאנחנו לומדים את תורת האר"י ואת כוונות התפילה, אנחנו הולכים בעקבות אנשים כמו רבי מרדכי, שהחזיקו את האור הזה בידיים חלשות ובלב חזק.

זכותו של רבי מרדכי שרעבי זצ"ל תגן עלינו ועל כל עם ישראל, ויקיים בנו מה שבחר לו בשמו, שלום רב על בני ישראל, אמן.

מקורות

תהלים טז, ח; סידור הרש"ש; יונה רפאלי, הרב שרעבי (ירושלים, ה'תשמ"ד); אברהם לוי, דרך צדיקים, חלק ב (ירושלים, ה'תשמ"ח); ישיבת נהר שלום, רבינו מרדכי שרעבי (ירושלים, ה'תשע"ו); הרב חיים אביהוא שוורץ, אור הכוזרי, חלק ב, נספח לדמותו של רבי מרדכי שרעבי (ירושלים, ה'תשפ"ה).

קרדיט תמונות: ישיבת נהר שלום, סמטת נהר שלום וחצר בית הרב מרדכי שרעבי, קפדניקו, CC BY-SA 4.0; הר המנוחות מגבעת שאול, Effib, CC BY- SA 3.0. כולן דרך Wikimedia Commons.

המימד הנוסף • הרב יוסף ביטון שליט"א

050-590-1349 • ravbiton.com • לפנייה מכובדת ולשותפות בהפצת תורת הקבלה